

JOANA RASPALL: POETA CIVIL

Pere MARTÍ I BERTRAN
Filòleg i escriptor

*L'autèntica posteritat d'un poeta neix dels dos o tres versos
que la gent de la seva tribu repeteix i transmet.*

Ricard TORRENTS

Algú pot pensar que parlar de Joana Raspall com a «poeta civil» pot ser exagerat o si més no ambigu. Jo ja havia usat el terme en parlar de Miquel Martí i Pol, sense cap pudor, ja que diversos especialistes en la seva obra l'havien comparat amb Maragall o amb Verdager, almenys pel que fa al ressò popular.¹

D'entrada, tant si partim de la definició de *civil* que dona el diccionari de l'IEC («Relatiu o pertanyent als ciutadans»), com si ho fem d'algunes definicions del terme *poeta civil*, com per exemple la del professor Dario Puccini, de la Universitat de Roma («Poeta que vol viure i representar la veu general de la majoria o de la suposada majoria popular del seu país.»),² podem entendre el terme com el referit al poeta compromès amb el seu poble, amb els homes i les dones de la seva comunitat. I no aniríem pas desencaminats, no ens

1. Jaume Aulet, per exemple, a «La literatura catalana recent i el mercat literari distant» (*Faigarts*, 41-42, hivern 2001-primavera 2002, p. 16), diu: «No oblidem tampoc que, en el camp de la poesia i gràcies a Miquel Martí i Pol, s'ha reproduït recentment –bàsicament en aquesta darrera dècada– un fenomen de difusió popular perfectament comparable al que en el seu moment van viure poetes com Jacint Verdager, Joan Maragall, Josep Carner o Josep Maria de Sagarra». També és molt interessant i aclaridor pel que fa al tema l'article d'Enric Sullà titulat «La canonització de Miquel Martí i Pol» (*Reduccions. Revista de poesia*, 105-106, juny 2015, p. 95-123).

2. Darío Puccini (1993). «Miguel Hernández: la formación del poeta civil». Dins: José Carlos Rovira Soler (coord.). *Miguel Hernández cincuenta años después. Actas del I Congreso Internacional, 1992*. Alicante: Comisión de Homenaje a Miguel Hernández, vol. I, p. 115-121. <http://www.miguelhernandezvirtual.es/new/files/Actas%20I/ponencia10.pdf> (consulta 7-II-2018)

equivocaríem pas, ni de bon tros, aplicant-lo a Joana Raspall. Només n'hauríem de recordar alguns poemes com ara «La llengua pròpia» (*Concert de poesia*), «Sant Jordi» (*Bon dia, Poesia!*), «Nit de Sant Joan» (*Instants*), «Endavant» (*Ales i camins*)...

Sense negar aquesta lectura del mot *civil*, em voldria referir més aviat a un aspecte molt poc tingut en compte en parlar de l'obra de la majoria de poetes del nostre país: l'apropiació que de la seva poesia ha fet una part de la societat catalana o, més concretament, a l'ús social de la poesia, en aquest cas, de Joana Raspall.

No recordo del cert si aquesta lectura de la poesia, que ara m'agradaria aplicar a la de Joana Raspall, me la va inspirar *El carter y Pablo Neruda* (1994), aquella magnífica pel·lícula en què un carter de poble fa adonar a tot un premi Nobel que la poesia més que de l'autor és d'aquell qui la necessita. Jo diria que no, que ja m'ho havia plantejat abans en veure com la societat té necessitat de poetes per a les celebracions, per als moments de dol, per a alguns tipus de creació artística, per facilitar segons quins aprenentatges, etc. ¿No us heu fixat mai com abunden, o han abundat segons les modes en part, els poemes de Verdaguer als recordatoris de Primera Comunió, o els de Joan Maragall o de Miquel Martí i Pol a les esqueles o als recordatoris de defuncions?

L'obra de Joana Raspall, aquests darrers anys, sobretot a partir de la celebració de l'Any Joana Raspall (2013), en commemoració del centenari del seu naixement, ha esdevingut una veritable font inesgotable d'un bé tan poc material com és la poesia, però alhora tan necessari per expressar aquell dolor, aquella joia, aquella força creadora, aquell sentiment de tendresa que no tots tenim la capacitat de crear, però que tots necessitem en un moment o altre i per una raó o altra.

Aquest paper de *poesia al servei del seu poble* és el que vull destacar en aquest article sobre la poesia de Joana Raspall; perquè, com intentaré de justificar tot seguit, aquests darrers anys l'autora de *Jardí vivent* comença a fer companyia a Verdaguer, Maragall, Sagarra, Espriu o Martí i Pol en aquest acompanyar la gent del seu Poble, en majúscula, perquè supera l'àmbit estricte de Sant Feliu de Llobregat, com corroboren els exemples que presentaré tot seguit.

En quins casos usa, la societat civil, l'obra de Joana Raspall? Sense cap ànim d'exhaustivitat, m'agradaria destacar-ne tres: el pedagògic, el, diguem-ne, social o civil i l'artístic.

Els usos pedagògics, sense cap mena de dubte, són els que més han crescut arran de l'Any Joana Raspall. La seva poesia, la trobem en llibres de text, sobretot de Primària,³ però també de Secundària,⁴ la trobem en totes les pàgines web de poesia adreçades als ensenyants;⁵ la

3. Per exemple:

FORNS, MONTSERRAT i altres (2012). *Llengua cicle mitjà 2*. Vic: Eumo Editorial. Inclou el poema «Un bon jutge» (p. 134).

ARMENGOL, MERITXELL; CANYELLES, ANNA (2011) [2009]. *Tram 2.0. Llengua 6*. Barcelona: Editorial Text- La Galera. Inclou el poema «Podries» (p. 110-111).

TORRES, MILA i altres (2009). *Llengua, 6è de Primària (Projecte La Casa del Saber)*. Barcelona: Grup Promotor Santillana. Inclou el poema «Podries» (p. 176-177).

BOIXADERAS, ROSA i altres (2015). *Llengua catalana. Cicle Mitjà. Educació Primària 3r*. Barcelona: Barcanova. Inclou els poemes «L'eucaliptus» (p. 146 i 216) i «Els ocells» (p. 171 i 217).

BOIXADERAS, ROSA i altres (2015). *Llengua catalana. Cicle Superior. Educació Primària 6è*. Barcelona: Barcanova. Inclou els poemes «Podries» (p. 31) i «La llavor» (p. 73).

CANYELLES, Anna; UBACH, MERCÈ (2015). *Llengua Catalana. Cicle Mitjà. 4t Primària*. Barcelona: Cruïlla. Inclou el poema «Un bon jutge» (p. 14) i dos haikus (p. 111) a més d'unes propostes titulades «Qui és Joana Raspall?» (p. 112)

MARTÍN I MANZANO, C. i altres (2015). *Llengua 2.3 (Projecte Aula Activa)*. Barcelona: Vicens Vives. Inclou el poema «Geometria» (p. 129).

4. Per exemple:

CARBÓ, M. i altres (2011). *Llengua catalana i literatura 1. ESO*. Barcelona: Casals. S'hi treballa «Els llibres» (p. 266).

CARBÓ, M. i altres (2011). *Llengua catalana i literatura 2. ESO*. Barcelona: Casals. S'hi treballa «L'amor jardiner», p. 15.

5. En poden ser exemples:

Viu la poesia, que n'inclou una dotzena llarga: <http://viulapoesia.com/resultatscercag.php?tipus=1&subtipus=&itinerari> (consulta 7-IX-2018)

Pissiganya. Revista de poesia per a xiquets i xiquetes de 0 a 100 anys, inclou bibliografia i algun treball sobre Joana Raspall fet per alumnes: <http://www.pissi->

trobem en activitats pedagògiques de diversos festivals, museus...;⁶ i la trobem, és clar, en moltes activitats escolars preparades per departament d'Educació,⁷ pels CRP (Centres de Recursos Pedagògics)⁸

ganya.cat/index.php?option=com_content&view=article&id=883:joana-raspall&catid=36:poemes&Itemid=55 (consulta 7-XII-2015)

Bibliopoemes (Poesia infantil i juvenil): inclou nombrosos poemes de l'autora per temes, així com comentaris sobre llibres seus de poesia i articles que parlen de la seva obra poètica: <http://bibliopoemes.blogspot.com.es/search/label/Joana%20Raspall> (consulta 7-IX-2018)

Bon dia, poesia, el blog que porta per títol un llibre de la poeta i que inclou poemes d'una cinquantena de poetes, amb una bona representació d'obra de Joana Raspall: <http://bondiapoesia.blogspot.com/2014/05/cami-de-lescola.html> (consulta 21-VII-2018)

6. Per exemple: El 15è Festival nacional de poesia a Sant Cugat, celebrat entre el 18 i el 25 d'octubre de 2015, incloïa, entre les seves ofertes a les escoles, una proposta, «Introduïm la poesia a l'escola Primària», en la qual es podien triar sis poetes, un dels quals era Joana Raspall. El programa es pot consultar en paper i a la xarxa, en un pdf a: <http://tasantcugat.cat/images/archivo14-espectacles-621.pdf> (consulta 7-IX-2018)

7. A Poesi@.com, del portal Edu365 (Departament d'Educació) hi ha dos poemes (recitats, animats, transcrits amb lletra lligada i de pal...) de Joana Raspall: «El vent» i «Les cireres»: <http://www.edu365.cat/infantil/poesia/portada.htm> (consulta 7-XII-2015)

Entre els llibres de lectura del concurs *El Gust per la Lectura 2013*, n'hi trobem dos de Joana Raspall: <http://blocs.xtec.cat/gustperlalectura/2012/06/14/llibres-del-concurs-el-gust-per-la-lectura-2013/> (consulta 7-IX-2018)

Entre els dossiers didàctics per al curs 2011-2012, n'hi ha tres de dedicats a Joana Raspall, un per cicle, a càrrec de Josep-Francesc Delgado: <http://xtec.gen-cat.cat/ca/projectes/lectura/gustperlalectura/materialdidactic> (consulta 7-IX-2018)

8. Per exemple:

El CRP de l'Alt Penedès, entre la vintena de maletes pedagògiques que ofereix a les escoles n'hi ha una d'específica amb materials només de Joana Raspall, i la maleta de poesia també n'inclou dos títols: <https://serveiseducatiu.xtec.cat/altpenedes/categoria/maletes-pedagogiques/> (consulta 7-IX-2018)

El CRP del Priorat també ofereix maletes de poesia; la de Cicle Inicial de Primària inclou un llibre de Joana Raspall, mentre que la del Cicle Mitjà n'inclou tres.

i pels propis centres,⁹ com demostra un repàs, per ràpid i limitat que sigui, d'algunes pàgines web i fins i tot d'algunes revistes escolars. També és significativa la presència de la poeta en les antologies poètiques publicades darrerament, tant les d'àmbit diguem-ne general,¹⁰ com les fetes expressament amb finalitats pedagògiques.¹¹ No voldria acabar aquest apartat sense destacar-hi l'app feta pel seu net, el periodista Ernest Cauhé, titulada *Un món de poesia*, amb il·lustracions de Maria Falip i veu de Sílvia Bel, que ja compta amb una edició

El CRP del Bages, dins d'un programa que van anomenar «Coneguem els nostres escriptors», l'any 2012 va realitzar aquesta entrevista a Joana Raspall, que encara es pot consultar a la xarxa: <https://vimeo.com/81081083> (consulta 9-X-2018).

9. Per exemple:

L'escola El Castellot de la Múnia (Alt Penedès) va dedicar el número 59 (Primavera 2013) de la seva revista, *El Pàmpol*, íntegrament a Joana Raspall.

L'escola Estalella Graells de Vilafranca del Penedès va celebrar els Jocs Florals de la Festa de Sant Jordi 2013 amb l'obra de Joana Raspall com a eix central i els alumnes en van recitar una trentena llarga de poemes.

L'escola Mas i Parera de Vilafranca del Penedès té un dossier de poesia d'elaboració pròpia per al Cicle Mitjà de Primària en el qual hi ha set poemes de Joana Raspall: «Bon dia poesia», «Hora blavissa», «Els llibres», «Cargol treu banya», «L'ordinador», «La pilota» i «Els ocells».

10. Per exemple:

RIERA, CARMÉ (curadora) (2011). *Cançons de bressol*. Barcelona: Edicions 62. Inclou «Non-non» (p. 94).

BALLART, PERE; JULIÀ, Jordi (curadors) (2012). *Paraula encesa. Antologia de poesia catalana dels últims anys*. Barcelona: Viena Edicions. Inclou «Vellesa» (p. 212).

ABRAMS, SAM (curador) (2018). *Llum a les golfes. Una antologia del haiku modern i contemporani català*. Barcelona: Viena Edicions. Inclou vint-i-tres haikus de l'autora (p. 66-69).

11. Un dels exemples més clars el trobem en les antologies de la ILC (Institució de les Lletres Catalanes) preparades per al seu programa escolar *En veu alta*, dins de *Lletres a les aules*: <http://www.lletrescatalanes.cat/ca/programes/lletres-a-les-aules/en-veu-alta-u> Les dues antologies sobre bestiar, tant per a Primària com per a Secundària inclouen poemes de Joana Raspall. (consulta 7-III-2018)

en anglès¹² i que ell mateix ha definit com «una aventura gràfica i interactiva inspirada en l'univers de les paraules de la poeta». I encara hi afegeix: «els jocs inclosos serveixen per a aprendre, tant a casa com a l'escola, com es construeix un poema, per a entrenar la comprensió lectora, la memòria, l'atenció i la comprensió oral, la lectura en veu alta... I, és clar, per a adquirir valors com l'amor, l'amistat i la solidaritat, tan presents en l'obra de l'escriptora, lexicòloga i bibliotecària».¹³ Si algú tenia dubtes dels pes de l'obra de Joana Raspall en l'educació catalana, permeteu-me una afirmació que Juanjo Caballero fa a la revista *El diari de l'educació*, de la Fundació Periodisme Plural, i que no considero gens exagerada, malgrat el que pugui semblar: «Uns 150.000 nens llegeixen cada any els poemes de Joana Raspall, presents en gairebé tots els llibres de text.»¹⁴

Pel que fa als **usos socials o civils**, hem d'assenyalar que són d'allò més diversos i que en trobem en bona part del teixit social del país, en moltes de les commemoracions festives, en les activitats lúdiques de biblioteques i institucions, en la creació literària d'altres autors, etc. És un degoteig constant, sobretot a partir de l'Any Joana Raspall, que miraré d'esbossar tot seguit, amb alguns exemples, i també sense cap ànim d'exhaustivitat, naturalment.

Comencem per l'ús més popular i anònim, però alhora un reflex clar de com està calant en la societat la poesia de Joana Raspall. Qui no ha rebut, aquests darrers anys, sobretot a través de les xarxes és clar, felicitacions diverses, principalment nadalenques, amb poemes de la Joana? Jo en recordo una bona colla i fins i tot n'he guardat algunes en paper, com una de la Biblioteca Torras i Bages,

12. Vegeu-ne la presentació, per exemple a: <http://www.ccma.cat/catradio/alacarta/lofici-deducar/les-tic-per-educar-a-world-of-poetry-amb-la-poesia-de-joana-raspall/audio/960210/> (consulta 18-III-2018)

13. Entrevista publicada a *Vilaweb* (11-2-2016): <https://www.vilaweb.cat/noticies/jugar-amb-la-poesia-joana-raspall/> (consulta 7-III-2018)

14. <http://diarieducacio.cat/el-mon-de-poesia-de-joana-raspall-arriba-a-luni-vers-digital/> (consulta 18-III-2018)

de Vilafranca del Penedès (2015), una de la UB (2016), una altra de les Aules d'Extensió Universitària per a la gent gran Ramon Juncosa i Maria Rúbies (2017) o la del setmanari *La Fura*, també de Vilafranca del Penedès, que desitjava bon any 2018 amb una magnífica antologia de textos relacionats amb les festes de Nadal i Cap d'any, que incloïa obres d'una vintena d'autors nacionals i estrangers (Dickens, Twain, Azorín, Verdaguer, Guimerà, Maragall, Salvat-Papasseit, Foix...). L'única amb dos textos, concretament amb «Poema de Nadal» i «Non-non de Nadal», Joana Raspall.¹⁵ I podríem seguir amb reproduccions de poemes i homenatges en butlletins, revistes... d'entitats d'allò més diverses, com per exemple, Òmnium Cultural de l'Alt Penedès, que al butlletí de març del 2017, reproduïx el poema «Podries».¹⁶ O una altra entitat, també de Vilafranca del Penedès, el Centre Artístic del Penedès, que dedica una matinal a la poeta, amb una taula rodona titulada «Joana Raspall i la poesia per a infants i joves», una conferència de la doctora Margarida Prats, a més de la projecció d'un documental basat en una entrevista feta per Pep Puig a l'autora.¹⁷ Una altra entitat, l'Associació d'Amics de Santiga, en aquest cas de Santa Perpètua de Mogoda, va dedicar la XXXIV Festa de l'Arbre i el XXVIII Homenatge als poetes (abril 2017) a homenatjar Joana Raspall.¹⁸

Un festival de tan prestigi com el *Poesia* de Sant Cugat del Vallès, que ja hem esmentat més amunt, en la seva 15a edició (18-25 d'octubre de 2015), entre diverses propostes per fer a les escoles durant el festival n'hi trobem una de titulada «Juguem amb Joana Raspall», un taller de creació poètica a partir de l'obra de la Joana.¹⁹

15. *La Fura*, núm. 1820 (29-12-2017 a 11-1-2018), p. 15.

16. *El Butlletí d'Òmnium Alt Penedès*, núm. 17 (març 2017), p. 3.

17. La revista de l'entitat, *Lletres al passatge* (núm. 6, juny 2014), hi dedica les dues pàgines centrals.

18. El programa de mà, de vuit pàgines, editat per l'Associació i l'Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda, inclou una breu biografia i nou poemes de l'autora.

19. El «Juguem amb... » també permet de triar tallers amb l'obra de Pere Quart, Miquel Martí i Pol, Olga Xirinachs, Joan Maragall i Mercè Rodoreda.

A l'altre extrem, podríem dir, comencem a trobar esqueles als diaris amb estrofes o poemes sencers de la Joana, un de publicat al setmanari *El Vallenc* diu així: «Tindrè temps d'enyorar-vos: / l'eternitat és llarga.» (Joana Raspall).²⁰ No podem acabar aquest, diguem-ne, subapartat sense fer referència a les nombroses «Hores del conte» que les biblioteques del país han dedicat, aquests darrers anys, a l'obra de Joana Raspall. Durant l'any 2013 n'hi va haver moltes: Sant Eulàlia de Ronçana,²¹ Sant Cugat del Vallès,²² Blanes,²³ Sant Hilari Sacalm,²⁴ etc. Però després se n'han anat fent en un degoteig constant: Vilanova i la Geltrú (2014),²⁵ Badalona (2015),²⁶ Vilafranca del Penedès (2010, 2013 i 2015),²⁷ Manresa (2016),²⁸ etc. I encara, sense fer esment de la lectura de llibres seus en més d'un club de lectura infantil i juvenil.²⁹ I una última anècdota: l'AMPA de l'escola Nadal,

20. *El Vallenc*, 21-11-2014, p. 125.

21. <https://www.youtube.com/watch?v=swSa7C1CUiY> (lectura 15-III-2018)

22. <https://bibliomil.wordpress.com/2013/11/21/hora-del-conte-a-joana-raspall/> (lectura 15-III-2018)

23. <http://www.blanes.cat/oiapdocs.nsf/c12561960056a44cc125617b0049fad8/b2909ec19a58a37bc1257bf7002b4941!OpenDocument> (lectura 15-III-2018)

24. <http://bibliotecashs.blogspot.com.es/2013/05/lhora-del-conte-concert-de-poesia.html?m=0> (lectura 15-III-2018)

25. <http://joanaraspall.blogspot.com.es/2014/03/hora-del-conte-dia-de-la-poesia.html?m=0> (lectura 15-III-2018)

26. http://badalona.cat/portalWeb/badalona.portal?_nfpb=true&_pageLabel=detall_agenda&dDocName=AJB065072#wlp_detall_agenda (lectura 15-III-2018)

27. http://www.vilafranca.cat/jsp/agenda/detall_tat.jsp?id=7336&idtemaweb=32&token=biblioteca_index

<http://www.vilafranca.cat/jsp/agenda/detall.jsp?id=10702> (lectura 15-III-2018)

28. <http://lapuntador.cat/Members/Bibliotecasino/l2019hora-del-conte-201cme-nu-de-pirates201d-a-carrec-d2019anna-garcia#.WqKuzHxFdkg> (lectura 15-III-2018)

29. En poden ser exemples, el de la biblioteca Mont-Àgora de Santa Margarida de Montbui: <http://blocbibliotecamontbui.blogspot.com.es/2013/12/11-de-juliol-del-2013-la-poeta-joana.html> (lectura 15-III-2018) També el de la biblioteca Ramon Bosch de Noya de Sant Sadurn d'Anoia: <http://bibliosantsadurni.blogspot.com.es/2013/11/club-de-lectura-artistic-sobre-joana.html> (lectura 15-III-2018) O encara el de la biblioteca Salvador Vives Casajuana de Sant Vicenç de Castellet:

de Sant Feliu de Llobregat, l'any 2016, li va dedicar una gegantona, batejada amb el nom d'àvia Joana.³⁰

La presència a les xarxes (deixant de banda les relacionades amb el món de l'ensenyament, al qual ja m'he referit), també hi és cada vegada més freqüent. No cal dir que la trobem a la majoria de pàgines web i de blogs dedicats a la poesia, tant infantil i juvenil, com d'adults, com hem apuntat anteriorment. Però la presència dels seus poemes a la xarxa va molt més enllà. Per exemple a *Rodamots*. *Cada dia un mot*, un butlletí, coordinat per Jordi Palou, que diàriament envia una paraula catalana als subscriptors (l'any 2018 més de 25.000), hi trobem mitja dotzena de paraules provinents de poemes de la Joana, cinc de la setmana que li va dedicar arran del centenari (15-III-2013) més un altre d'escadusser (11-II-2016).³¹ A *Minimàlia*, un butlletí nascut de *Rodamots*, i ara independent, també coordinat per Jordi Palou, que envia diàriament una frase, un aforisme, un pensament molt breu d'autors d'allò més diversos, també n'inclou vuit de la Joana.³² En un blog tan especialitzat com pot ser *Goigs i devocions populars*, també hi trobem algun poema de la Joana, com per exemple el titulat «El pessebre».³³ No cal dir que els blogs i les revistes digitals de LIJ (Literatura Infantil i Juvenil) també han dedicat i dediquen espais a Joana Raspall i les seves obres. En poden ser exemples la revista *Cornabou*, d'Andreu Sotorra,³⁴ el blog *Mascaró de Proa* de

<https://bibliotecavirtual.diba.cat/en/detall-esdeveniment/-/contingut/351102/agenda-joana-raspall> (lectura 15-III-2018)

30. <https://www.fetasantfeliu.cat/noticia/86493/una-gegantona-dedicada-a-joana-raspall> (lectura 15-III-2018)

31. <http://rodamots.cat/autor/joana-raspall/> (lectura 18-III-2018)

32. http://www.minimalia.net/autors_frases.asp?autor=654 (lectura 18-III-2018)

33. <https://algungoigs.blogspot.com.es/2015/01/el-pessebre-poema-de-nadal-de-joana.html> (lectura 18-III-2018)

34. La cerca personalitzada permet de trobar fàcilment totes les referències a la poeta que hi ha dedicat l'autor i altres crítics i tot: <http://www.andreusotorra.com/cornabou/> (lectura 18-III-2018)

Josep M. Aloy;³⁵ o el blog *Llibres al Replà*.³⁶ La presència a YouTube de recitacions, musicacions, espectacles sobre poemes de Joana Raspall és espectacular. Només fent una cerca senzilla («Joana Raspall YouTube»)³⁷ ens surten més de 32.000 resultats, molts dels quals, val a dir-ho, són treballs escolars; però que, malgrat tot, són una mostra de com és de viva i de productiva la poesia de l'autora d'*Ales i camins*. I no podem acabar aquest subapartat sense destacar dos blogs que es fan ressò de tota mena d'activitats a l'entorn de Joana Raspall, alhora que en promocionen i en mantenen viva l'obra. Ens referim a *Eixam d'amics de la Joana Raspall*, un blog nascut l'any 2013, arran del centenari, que s'ha mantingut actiu fins avui,³⁸ i al blog d'Imma Cauhé Raspall, una de les filles de la Joana, que recull tot el que li arriba, sobretot a través de la xarxa, relacionat amb l'obra de la seva mare.³⁹

Si passem a la presència de l'obra de Joana Raspall en la creació d'altres autors (pròlegs, epígrafs, narracions...), també comença a ser cada vegada més freqüent. En poden ser bons exemples dues de les novel·les juvenils de Gemma Pasqual, concretament *Xènia, #KeepCalm i fes un tuit* i *Xènia, estimar NO fa mal* (Barcanova, 2015 i 2016, respectivament), en què la poeta de Sant Feliu apareix al costat de Pere Quart, Maria-Mercè Marçal, Enric Casasses,

35. Des de l'any 2012 hi ha dedicat nombroses entrades i hi ha comentat una bona colla de llibres de la poeta: <http://mascarodeproa.blogspot.com.es/2012/09/joana-raspall-la-veu-poetica-mes.html> (lectura 18-III-2018)

36. Tot i que el blog no permet cerques, hi hem trobat comentaris d'uns quants llibres, notícies del centenari i fins i tot d'alguna exposició, com la que li va dedicar la Facultat de Formació del Professorat de la UB: <http://llibresalrepla.cat/?p=685> (lectura 20-III-2018)

37. https://www.google.es/search?q=joana+raspall+youtube&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b&gfe_rd=cr&dcr=0&ei=NjWuWtrrLYbY8gfHpJvACA (visualitzacions 18-III-2018)

38. <http://anyjoanaraspall.blogspot.com.es/> (lectura 18-III-2018)

39. http://joanaraspall.blogspot.com.es/?psinvite=ALRopfWhkhf8_CvWZ7DdfgsRgUe33cJhqDPADOxywvYj6cE62ajpxIXHaOVzO6IysO1qA8bn9WvHn4fu bqg9XQnfMunPXnZTxA%C2%A0 (lectura 18-III-2018)

Vicent Andrés Estellés... També la trobem al pròleg a *Poesia Completa* de Marc Granell, en què Francesc Calafat l'esmenta al costat de Miquel Desclot i Josep Maria Sala-Valldaura, com un dels autors que «des de fa dècades han dut a terme la renovació del gènere [es refereix a la poesia infantil]». ⁴⁰ Encara podem esmentar que un llibre de la bibliotecària Montserrat Comes porta per títol un vers de la Joana: *Verticals parterres*. ⁴¹ O que l'escriptora Anna Manso va escriure el conte *Joana Raspall, i un tresor de paraules* per al programa *Una mà de contes* de la Televisió de Catalunya ⁴² (2014), una aproximació per a infants a la vida de la poeta; com també ho és el conte, aquest publicat en paper, *Joana de les paraules clares*, ⁴³ de Muntsa Fernández. No podem acabar aquest apartat sense fer referència als nombrosos reconeixements que ha rebut Joana Raspall. En destacarem la Medalla d'Or de la ciutat de Sant Feliu de Llobregat (1993), la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (2006), la Medalla al Treball «President Macià» de la Generalitat de Catalunya (2010) i encara el Premi de la Crítica Serra d'Or de Literatura Infantil i Juvenil (2013) per la seva trajectòria. Però també tindrem en compte que ja comença a obrir-se camí entre el nomenclàtor del país, tant pel que fa a vies com a edificis públics, especialment biblioteques escolars, cosa que li hauria agradat especialment. Pel que fa a vies, Sant

40. CALAFAT, FRANCESC (2017). «Pròleg». Dins MARC GRANELL, *Poesia Completa 1976-2016*. València: Institució Alfons el Magnànim. Concretament a la p. 19 diu: «Tot un conjunt de versos que fan que l'autor [es refereix a Marc Granell] siga segurament el poeta més llegit i conegut entre els lectors menuts —al costat de Joana Raspall, Miquel Desclot, Josep Maria Sala-Valldaura...— que des de fa dècades han dut a terme la renovació del gènere».

41. COMAS GÜELL, MONTSERRAT (2017). *Verticals parterres. La planificació bibliotecària a Catalunya. El Penedès com a exemple*. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs. L'autora mateixa hi reproduïx el poema al qual pertany el vers, «Biblioteca en repòs» (p. 11).

42. Es pot escoltar a: <http://www.super3.cat/unamadecontes/conte/Joana-Raspall-i-un-tresor-de-paraules/catala/1850> (audició 15-III-2018)

43. FERNÁNDEZ, MUN TSA (2013). *Joana de les paraules clares*. Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa. Il·lustracions de Mercè Galí.

Feliu de Llobregat va ser el primer municipi a dedicar-li un carrer, que acaba en una plaça amb un monument que reproduïx el poema «Endavant»; tant a Gelida com a Sant Cugat del Vallès, hi té una placeta anomenada Joana Raspall. Pel que fa a biblioteques escolars, n'hi han dedicat, almenys que sapiguem, l'Escola Font del Roure, de Masquefa, i l'Escola Pau Vila, de Sant Feliu de Llobregat. I la sala d'actes de la biblioteca pública de la seva ciutat, Sant Feliu, porta el seu nom. També hem de considerar un reconeixement que dos premis del Baix Llobregat portin el nom de l'autora: es tracta del Concurs de Relats Breus per a Dones Joana Raspall, creat l'any 2004 a Sant Feliu⁴⁴, i del premi Joana Raspall i Juanola de Pedagogia i Divulgació, creat l'any 2014, dintre dels Premis de Reconeixement Cultural del Baix Llobregat,⁴⁵ instaurats l'any 1999, tots dos ben vius i arrelats.

Pel que fa als **usos artístics**, hem d'assenyalar que comença d'obrir-se camí entre els artistes plàstics, però que sobretot ha irromput amb força entre els músics i en el món del teatre, principalment a l'hora de musicar poemes seus. Un dels exemples més significatius, en les arts plàstiques, el trobem en l'obra de la vilafranquina Sílvia Arniches, que ha convertit en peces d'art diversos poemes, sobretot haikus, de la poeta de Sant Feliu⁴⁶. També m'agradaria destacar, en aquest

44. L'any 2017 se 'n va celebrar la 13a convocatòria: <https://www.feta-santfeliu.cat/santfeliuesfera/13e-concurs-de-relats-breus-per-a-dones-joana-raspall-2017> (consulta 15-III-2018)

45. <http://www.elbaix.cat/2016/11/13/els-premis-de-reconeixement-cultural-del-baix-llobregat-es-van-entregar-en-una-gran-festa-a-sant-joan-despi/> (consulta 21-VII-2018)

46. En pot ser un bon exemple l'exposició *T'envio paraules*, de la qual la mateixa pintora ha dit: «Justament va ser el 2010 en què dues exposicions meves, *Gotes de lluna* i *Haikús al vol*, les paraules de Joana Raspall s'hi van fer presents a través d'uns quants petits/grans tresors que són els seus haikús. Aquell mateix any vaig tenir el goig de conèixer-la i poder-li ensenyar el que havia pintat.

D'aleshores ençà, la seva poesia forma part del meu imaginari, i tot aprofitant que enguany ha complert cent anys, per commemorar-ho, he realitzat l'exposició *T'envio paraules* (títol tret d'un vers del poema «La llengua pròpia»), amb pintu-

camp, els dibuixos en tinta xinesa de Conxi Rosique, recollits amb el títol de *Solcs*.⁴⁷ I encara l'exposició d'il·lustració titulada *L'àvia feliç*, gairebé una quarantena d'artistes que, sota la direcció d'Ignasi Blanch, han il·lustrat poemes de la Joana i que s'ha pogut veure a diverses localitats del país.⁴⁸ Pel que fa al teatre, voldria fer esment de tres espectacles basats en poemes de Joana Raspall: *Meitat tu, meitat jo*, de titelles Marduix;⁴⁹ *Com un mirall* i *Els secrets de la Joana*, tots dos del grup El Somni del Drac.⁵⁰ Val a dir que també hi ha altres grups de teatre infantil que han inclòs poemes de la Joana en els seus espectacles. En són bons exemples el grup Samfaina de Colors, amb l'espectacle *De bracet*,⁵¹ o la Companyia Terranegra, que n'ha inclòs uns quants en el seu espectacle *Bestiari poètic*.⁵² D'alguns d'aquests espectacles també se n'han editat cedés. I precisament en el món de la música hem d'assenyalar que s'han musicat nombrosos textos de Joana Raspall. Alguns s'han editat en cedé i fins i tot en llibre, d'altres només s'han penjat a internet; alguns han estat fets per professio-

res i instal·lacions que s'inspiren en poemes seus adreçats al públic més jove, però que tanmateix considero que són vàlids per a tothom, gran o petit.

De la seva gran obra només n'he pogut triar uns quants que he intentat que reflecteixin la seva atenta observació de la natura, de la vida quotidiana, la seva grandesa de vocabulari i domini de la llengua, la seva imaginació, la seva sensibilitat pel detall, per la reflexió i, en definitiva, pels sentiments i el pensament.»

(<http://anyjoanaraspall.blogspot.com.es/2014/01/tenvio-paraules-exposicio-de-silvia.html> (lectura 7-IX-2018))

47. <https://www.youtube.com/watch?v=hhZbGEgXNMo> (visualització 8-IX-2018). L'any 2018, cinquanta dels dibuixos han estat publicats, amb els haikus corresponents, en un volum, també titulat *Solcs*, de l'Editorial Gregal.

48. En pot ser un exemple la darrera inauguració a Tortosa (març 2018): <https://surtdecasa.cat/ebre/agenda/2018/exposicio-lavia-felic-poemes-de-la-joana-raspall/102985> (lectura 18-III-2018)

49. http://www.marduix.cat/p_pf_01.html (consulta 8-IX-2018)

50. <http://elsomnideldrac.blogspot.com.es/> (visualització 15-III-2018)

51. <https://www.youtube.com/watch?v=Ix1Dpp2PhH4> (visualització 8-IX-2018)

52. <http://www.companiaterranegra.com/familiar/bestiari-po%C3%A8tic-2.html> (consulta 8-IX-2018)

nals, d'altres per persones gairebé anònimes que estimen la música i l'obra de la Joana. Tots destaquen per la voluntat de difondre uns textos molt musicals de per si i carregats de missatges, sobretot per a infants i joves. En voldria destacar tres o quatre. El primer, el de la Companyia Poètica Rapsòdia,⁵³ dirigida pel mestre i músic August Garcia, perquè m'atreiria a dir que va ser dels pioners, en la musicació i difusió de poemes de Joana Raspall. El segon, els dels músics i cantants que van participar, l'any 2013, a l'acte d'homenatge que se li va fer al Turó Park: Jordi Balmes, Laia Carreras, Andreu Galan... El tercer, l'edició de dos cançoners a càrrec de Jordi-Lluís Rigol, que inclouen la partitura⁵⁴ dels diversos poemes musicats, i encara la del volum *Xilofonada poètica*,⁵⁵ un projecte per a l'aprenentatge musical que inclou les partitures completes i les partitures adaptades per a l'alumnat a partir de nou poemes del llibre *Serpentines de versos*. I el quart, les musicacions de Joan Josep Blay incloses al volum *Rosa Joana i les set magnífiques*.⁵⁶ I hi podríem afegir presència en obres de grups o cantants com Toni Xuclà,⁵⁷ Joan Dausà,⁵⁸ Roba Estesa,⁵⁹ Xavier López,⁶⁰ Carles Cuberes,⁶¹ etc. I encara la presència de poe-

53. <http://companyiapoeticarapsodia.blogspot.com.es/> (visualització 8-9-18)

54. RIGOL, JORDI LLUÍS (2003 i 2005). *Cançoners núm. 6 i núm. 10*. Barcelona: Editorial Dinsic.

55. BOFARULL, Rosabel (2015). *Xilofonada poètica. A partir de poemes de Serpentine de versos, de Joana Raspall*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

56. DESCLOT, MIQUEL (idea i text) (2014). *Rosa Joana i les set magnífiques*. Poemes de Joana Raspall. Música de Joan Josep Blay. Il·lustracions de Mercè Galí. Bellcaire d'Empordà: Edicions Vitel·la.

57. El seu cd *De poetes, cançonetes* (2015) inclou el poema «Bombolles».

58. Concretament va musicar i cantar el poema «Podries» per al documental de TV3 *My Friend* (2016): <http://www.ccma.cat/tv3/alacarta/noticies-324/joan-dausa-canta-podries-de-joana-raspall/video/5606953/> (visualització 15-III-2018)

59. L'àlbum *Descalces* (2016), inclou el poema «Podries».

60. El seu espectacle musical *Invisibles* inclou dos poemes de Joana Raspall: «Podries» i «Endavant».

61. Al seu espectacle *Papallones*, hi música una dotzena de poemes de Joana Raspall: <http://www.carlescuberes.com/> (lectura 18-III-2018)

mes musicats de la Joana en concerts de corals diverses, com per exemple el que cada any per Nadal sol oferir la Coral Nova de Navàs.⁶² Pel que fa al cinema, voldria destacar un documental d'Antonio Caballero, titulat *Vida i obra de Joana Raspall*⁶³ i la llarga entrevista que li va fer Pep Puig arran del 50è aniversari de la Biblioteca Torras i Bages de Vilafranca del Penedès, entrevista que podem veure a TV3,⁶⁴ que la va emetre pel centenari de la poeta.

No hi ha dubte, em sembla, que Joana Raspall i Juanola es mereix el qualificatiu de *poeta civil*; i tampoc no n'hi ha, diria jo, que les nombroses reedicions de les seves obres,⁶⁵ així com la publicació de la seva poesia lírica completa, titulada *Batec de paraules* (El Cep i la Nansa, 2013), hi aniran contribuint i ampliant, si pot ser, els camps en què la poeta es farà cada dia més present i necessària per a la gent del seu poble.

62. <https://www.naciodigital.cat/manresa/noticia/48494/coral/nova/navas/fasonar/.../nadal> (lectura 18-III-2018)

63. S'ha projectat en diverses ocasions i en diversos homenatges a la poeta: <https://www.fetasantfeliu.cat/noticia/68192/un-acte-a-lauditori-del-palau-falguera-homenajara-aquest-dimarts-joana-raspall> (lectura 18-III-2018)

64. <http://www.ccma.cat/tv3/alacarta/arxiu-sonor/entrevista-a-joana-raspall/video/4566316/> (visualització 18-III-2018)

65. A tall d'exemple: el primer llibre de poemes per a infants escrit per Joana Raspall, *Petits poemes per a nois i noies* (1981), descatalogat des de feia molts anys, ha estat publicat recentment, amb el mateix títol i amb unes noves il·lustracions de Núria Feijoó, per Barcanova (2017). I encara val la pena de destacar les tres antologies temàtiques que sobre l'obra infantil i juvenil de Joana Raspall ha fet Josep M. Aloy: *Bestiolar de Joana Raspall* (2014), *Olor de maduixa* (2015) i *Amb sabates de molsa* (2018), totes publicades per Pagès Editors.